

شمه‌ای از ابعاد تربیتی نماز

شرایط صحت نماز

گرچه کمال مطلوب و تربیت کامل اخلاقی نتیجه نماز مقبول است، ولی حتی انجام نماز صحیح که حداقل نماز است مستلزم شرایطی است که عامل سامان بخشیدن به زندگی مادی و معنوی است و هموار کننده راه کمال نهایی انسان است به گونه‌ای که اولاً تحقق این شرایط و تأمین صحت نماز بخش وسیعی از امور و شیون فرد و جامعه را اصلاح و روابط فرد را با جامعه در جهت حق و عدالت و فضایل انسانی تنظیم و از بسیاری از گناهان و تجاوزات و فسادها و افسادهای جلوگیری می‌کند و در یک جمله اجرا و تحقق بخش عظیمی از احکام و عبادات اسلامی را تضمین می‌نماید و ثانیاً از آنجا که دست یابی به نماز مقبول و کمال نهایی مطلوب بدون تأمین صحت نماز و انجام شرایط آن امکان پذیر نیست بنابراین تحقق بخشیدن به این مرتبه از نماز اولین گامی است که الزاماً باید برداشته شود تا رسیدن به مراتب عالیة نماز و نتایج کامله آن میسر شود. در نگاه علوم انسانی و مطالعات علوم انسانی و اکنون به طور اجمال پاره‌ای از امور و شرایط صحت نماز و لوازم و آثار آن را مورد اشاره قرار می‌دهیم:

۱- انجام نماز صحیح - برای غیر مجتهد یا کسی که عمل به احتیاط نکند - باید بر اساس تقلید احکام آن از مجتهد جامع شرایط ... باشد و در غیر این صورت نماز باطل است.

این مسأله، مکلف را به مقام رهبری و محور زعامت اسلامی پیوند می‌دهد و مکلف متوجه فلسفه وجود عقلی و شرعی تقلید در احکام و فروع و عدم جواز تقلید در اصول دین و ... می‌شود.

۲- انجام نماز صحیح مستلزم آگاهی به احکام مطهرات و نجاسات و عمل به احکام آنها می‌باشد زیرا بدن، لباس و محل سجده و آب وضو و غسل نماز گزار باید پاک باشد. وجوب رعایت این شرط انسان نماز گزار را از آلودگی به ناپاکیها و پلیدیهای ظاهری دور و به نظافت و پاکیزگی جسمانی که در راستای رسیدن به طهارت معنوی و

روحانی ضروری است وادار می‌کند.

۳- وضو و غسل و رعایت احکام واجب و آداب مستحب آنها گذشته از تأمین طهارت معنوی که دلیل اصلی وجوب آنهاست به طور ضمنی مستلزم پاکیزگی و نظافت ظاهری و نشاط انسان می‌باشند و بدین وسیله فرد و جامعه اسلامی از نظافت و پاکیزگی و نتایج مفید و سازنده آن برخوردار می‌شوند.

۴- رعایت شرط وقت در انجام نمازهای یومیه موجب وقت شناسی و تقصد به نظام و انتظام در امور زندگی فردی و اجتماعی می‌شود.

۵- وجوب انجام نماز به طرف قبله موجب جهت شناسی و همسویی جامعه اسلامی در جهت وحدت مسیر و هدف می‌شود.

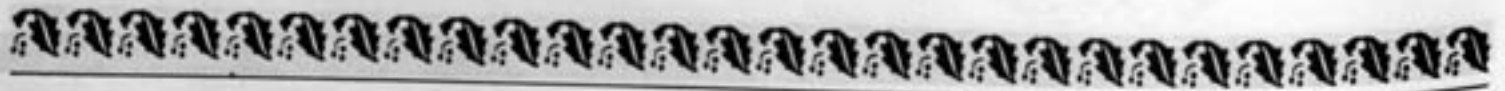
۶- وجوب ستر و پوشاندن بدن و آداب مستحبه مربوط به آن و احکام ویژه‌ای که برای هر یک از مرد و زن وجود دارد، شیوه و چهارچوب پوشش لازم بدن را به عنوان یکی از ویژگیهایی که انسان را از سایر حیوانات متمایز کرده و کرامت می‌بخشد ترمیم می‌کند و راه را برای حفظ و تعمیق عفت فردی و اجتماعی که از ارکان رشد و تعالی اخلاقی است هموار می‌سازد.

۷- شرایط لباس نماز گزار:

الف: باید لباس نماز گزار پاک باشد. نتیجه ظاهری این شرط قبلاً مورد اشاره قرار گرفت.

ب- لباس نماز گزار باید مباح باشد و معنی این شرط آن است که اگر عین لباس یا اجزای آن و حتی دکمه یا نخسی که در دوخت آن بکار رفته است غصبی باشد یا از مال حرام تهیه شده باشد و یا آن که با پول و مالی که به آن خمس یا زکات تعلق گرفته و آنها را پرداخت نکرده لباس تهیه شده باشد نماز خواندن با آن باطل است.

به وسیله این شرط انسان نماز گزار لاجرم به کل مسائل حلال و حرام در معاملات، راههای درآمد و کسب و از جمله مجموعه مکاسب محرمة و همچنین التزام به پرداخت حقوق شرعی توجیه می‌کند. این

شرط به صورت یک اهرم برای رعایت دستورات و احکام شرعیه در کل مسائل اقتصادی، مجموعه روابط اقتصادی فرد با جامعه را در یک کانال صحیح اسلامی و اخلاقی قرار دهد.

رعایت این شرط در مورد مکان نمازگزار و همچنین آب وضو و غسل و مکانی که در آن وضو و غسل انجام می گیرد نیز لازم است، بنابراین انسان نماز گزار برای رعایت دقیق شرط مذکور ملزم می شود که از غش و تدلیس در معامله، کم فروشی، کم کاری در اداء کاری که بعهده گرفته و... از دزدی، رشوه، ربا و قمار و هرگونه تصرف نامشروع در اموال دیگران و از معامله و بهره جویی از اعیان نجسه و مکاسب محرّمه مانند خرید و فروش مسکرات، آلات قمار و لهو و لعب و... اجتناب جوید. و از طرف دیگر، آنچه را که از طریق مشروع و حلال بدست آورده، حقوق شرعیه ای که بر آنها تعلق می گیرد پرداخت نماید و در حقیقت در پرتو این شرط مکلف به فراگیری و التزام و عمل به بخش عظیمی از فقه و همچنین انجام عبادات مهمی مانند پرداخت خمس و زکات ملزم و موفق شده از آثار و نتایج معنوی اخلاقی و اجتماعی نهفته در این مجموعه اقتصادی و مالی برخوردار گردیده و جامعه نماز گزار به امنیت اقتصادی دست می یابد. و از تجاوز و تعدی به حقوق یکدیگر که منشأ بخش عظیمی از ذایل اخلاقی و انحطاطها و منازعات اجتماعی است مصونیت می یابد و...

ج- لباس نماز گزار نباید از اجزاء مردار باشد.

د- لباس نماز گزار نباید از حیوان حرام گوشت باشد.

این دو شرط مکلف را به احکام مردار و حیوانات حرام گوشت و محدودیت و عدم استفاده و اجتناب از آنها توجه داده و در ضمن به عدم استفاده غذایی از حیوانات حلال گوشتی که به طریق غیر شرعی قلع شده باشند و از حیوانات حرام گوشت متوجه می سازد.

هـ. لباس نماز گزار نباید طلا باف یا از ابریشم خالص باشد و استفاده زینتی از طلا مثل آویختن زنجیر طلا به گردن و انگشتر طلا به دست کردن و بستن ساعت مچی طلا به دست و... برای مرد حرام است و موجب بطلان نماز می شود توجه و عمل به این شرط مکلف را به حرمت استفاده های زینتی از طلا و لباسهای ابریشمین برای مردان و اجتناب از آن در غیر نماز نیز متوجه می کند و موجب التزام به این احکام در زندگی روز مره می شود.

۸- مکان نماز گزار باید مباح باشد که به گوشه ای از نتایج آن در شرایط لباس نماز گزار اشاره شد.

در اینجا باید مکانهایی که نماز خواندن در آن مستحب است و از جمله مسجد مورد توجه قرار گیرد و نتایج معنوی، اخلاقی، اجتماعی که بر این مطلب مترتب است نیاز به بحثی مفصل تر دارد که فعلاً به

یک نکته آن اشاره می کنیم:

مسجد جایگاه کسانی است که میخواهند خویشان را پاک و پاکیزه کنند.

«لمسجد اس علی التقوی من اول یوم احق ان تقوم فیه، فیه رجال یحبون ان یتظروا و الله یحب المطهرین».

(توبه- ۱۰۹)

مسجدی که از نخستین روز بنیان آن برپرهیزکاری گذارده شده سزاوارتر است که در آن بایستی، در آن، مردمی هستند که دوست دارند پاک و پاکیزه شوند و خداوند پاکیزگان را دوست می دارد.

معلوم است که مسجد حمام نیست که رفتن در آن موجب پاکیزگی جسم شود. بلکه منظور پاکیزگی قلب و روح است و مسجد جای عبادات بویژه نماز می باشد که مهمترین عامل تزکیه نفس و پاکیزگی قلب است.

با توجه به اینکه نماز در مسجد الزاماً باید - همچون اصل نماز - برای خدا و دور از شوائب نفسانی و ریا باشد، و با توجه به اینکه هر چه مسجد بزرگتر و مجمع جمعیت بیشتری باشد نماز خواندن در آن از فضیلت بیشتری برخوردار است، طبیعی است که گذشته از ابعاد معنوی آن از جهت اجتماعی و سیاسی و ایجاد آشنایی و همدلی و همدردی و پیوند بین افراد جامعه اسلامی نیز نقش مهمی ایفاء نموده و مهمترین عامل وحدت و نمایش قدرت و شوکت جامعه اسلامی بشمار میرود...

و اما اصل نماز و اجزاء و خصوصیات آن که به عنوان حداقل واجب است مورد عمل و رعایت قرار گیرند تا صحت آن تأمین شود نیز در بر دارندة آثار و نتایج سازنده ای در انسان نماز گزار می باشند که از آن جمله است:

نیت

واجب است نماز به قصد قربت، یعنی برای انجام فرمان خداوند بجا آورده شود و این نیت باید در تمام نماز وجود داشته باشد. پس، اگر در بین نماز به طوری غافل شود که اگر پیرسند چه می کنی؟ نداند چه بگوید نماز او باطل است. و همچنین اگر برای ریا باشد و تمام یا جزئی از نماز و حتی اجزاء مستحب آن یا خصوصیتی مثل در مسجد نماز خواندن یا اول وقت نماز خواندن یا جماعت خواندن آن برای غیر خدا انجام گیرد یا برای خدا و غیر خدا یا هم باشد نماز او باطل است. این اندازه از اخلاص و توجه به انجام عمل برای خدا که نازل ترین و حداقل مراتب اخلاص است، در حد خود نقش ارزنده ای در نیت و بقیه در صفحه ۵۰

توجه انسان به خداوند داشته و به عنوان گام نخست در تقرب به خدا و حرکت به سوی کمال بهمان نسبت دوری از انحطاط گناه و رذائل اخلاقی را در پی داشته و تکرار آن حداقل پنج بار در شبانه روز اثر فراگیری را در کل زندگی روزمره می‌گذارد...

تکبیر، قرائت و ذکر و...

تکبیر و قرائت که مشتمل به حمد و سوره در رکعت اول و دوم و

تسبیحات اربعه یا سوره حمد در رکعت سوم و چهارم، و همچنین اذکار در رکوع و سجود و تشهد و سلام که واجب است به همان صورت عربی و به طور صحیح خوانده شود مستلزم آن است که هر مسلمانی در هر کجای دنیا و بهر زبانی که تکلم می‌کند و اگر چه بی سواد باشد حداقل زبان عربی که زبان قرآن و معارف اسلامی است، آشنا شده و بدین وسیله نموداری از همصدایی و همدلی امت واحده جهانی تحقق می‌یابد و بدیهی است که در مراتب کامله مستلزم درک معانی و مفاهیم بلند و بی‌کرانه خواندنیهای نماز است، این دستاورد نیز به مرتبه‌ای کاملتر تحقق می‌یابد.

ادامه دارد

بقیه از اصلاح سفارتخانه‌ها

دارند»^۶

«اگر بنا باشد که سفارتخانه‌های ما در خارج از کشور به همان وضع طاغونی یا نزدیک به وضع طاغونی باشند، معنایش اینست که باز اسلام در سفارتخانه‌ها نرفته است. مع الأسف تا آنجا که به من در طول این مدت اطلاع دادند - که اخیراً را درست نمی‌دانم - سفارتخانه‌های ما، سفارتخانه‌های اسلامی که باید باشد نیست، چه در مکان‌ها و چه در کیفیت مستخدمینی که آنجا هستند و خصوصاً مستخدمین زن، و چه در سایر جهانی که هست، باز احساس درست نشده است که جمهوری اسلامی یعنی چه.

بعضی از سفرایی که پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به دربار سلاطین بزرگ آن وقت فرستاده بودند اینها وقتی وارد شدند با شمشیر خودشان آن پارچه‌ای که حریر بود زدند کنار. این، شکستن آن دماغ فرعون سلاطین آن زمان بود»^۷

«مع الأسف باید بگوئیم که از اول نهضت تا

بقیه از اهداف و استراتژی شوروی...

تلاشهای استراتژیکی را که با امنیت مرزهای جنوبی آن متعارض باشد کنترل نماید. ثالثاً خود را بعنوان تکیه‌گاه کشورهای منطقه از حیث نیازهای اقتصادی و تکنولوژیکی و امنیتی و دفاعی معرفی نموده و بی‌نیازی آنها را به غرب و امریکا بسوزاند، رابعاً از مزایای اقتصادی ارتباط با حوزه شرومنند خلیج فارس و تضمین دسترسی به نفت آن در آینده برای تأمین نیاز خود بهره‌مند

بحال، تبلیغاتمان در خارج، صفر بوده است و فقط در داخل مسائل را برای یکدیگر گفته‌ایم. می‌دانید که هر روز در خارج، دولت و ملت ایران را وحشی معرفی می‌کنند. البته آنها که بر ضد ما تبلیغات می‌کنند خود متوجهند که ما چگونه نیستیم. ولی آنها همه چیز خودشان را از دست داده‌اند، باید ما را وحشی قلمداد کنند، ولی متأسفانه برای کسانی تبلیغ می‌کنند که هیچ نمی‌دانند. ما هم که به فکر چاره نیستیم و سفارتخانه‌هایمان هم کاری انجام نداده‌اند و با وضعی که دارند کاری هم نمی‌توانند انجام

شود. خامساً زمینه‌های تدارک نیازهای استراتژیکی از قبیل تأسیس پایگاه دریائی و تحرک بیشتر ناوهای خود را برای مقابله با قدرت رقیب و زیردریائی‌های اتمی آن که شوروی را تهدید می‌کند فراهم نماید. سادساً با کسب نفوذ لازم و موقعیت برتر در منطقه و تغییر موازنه قدرت به نفع خود امکان بکارگیری سلاح نفث خلیج فارس برای اعمال فشار بر قدرتهای جهانی رقیب را بوجود آورد.

ادامه دارد

دهند»^۸

ادامه دارد

- ۱- پیام امام به روحانیون. ۶۷/۱۲/۳.
- ۲- برگرفته از پاسخ ۶۶/۱۰/۱۶ امام به نامه رئیس جمهور.
- ۳- پیام امام به روحانیون. ۶۷/۱۲/۳.
- ۴- پیام امام به مجمع بزرگ فرماندهان سپاه.
- ۵- پاسخ امام به نامه دکتر ولایتی. ۶۷/۱/۲۰.
- ۶- ۵۸/۳/۲۲.
- ۷- صحیفه نور، جلد ۱۳ - صفحه ۲۶۰.
- ۸- ۶۰/۸/۲۴.

نشانه تکبر

امام صادق علیه السلام:

«الْكِبْرُ أَنْ يَغِيصَ النَّاسَ وَسُقَّةَ الْحَقِّ».

(معانی الاخبار، ص ۲۴۲)

کبر عبارت از این است که آدمی، مردم را با دیده پستی و حقارت نگاه کند و حق را خوار و ناچیز بشمرد و آن را بر وفق واقع نبیند.